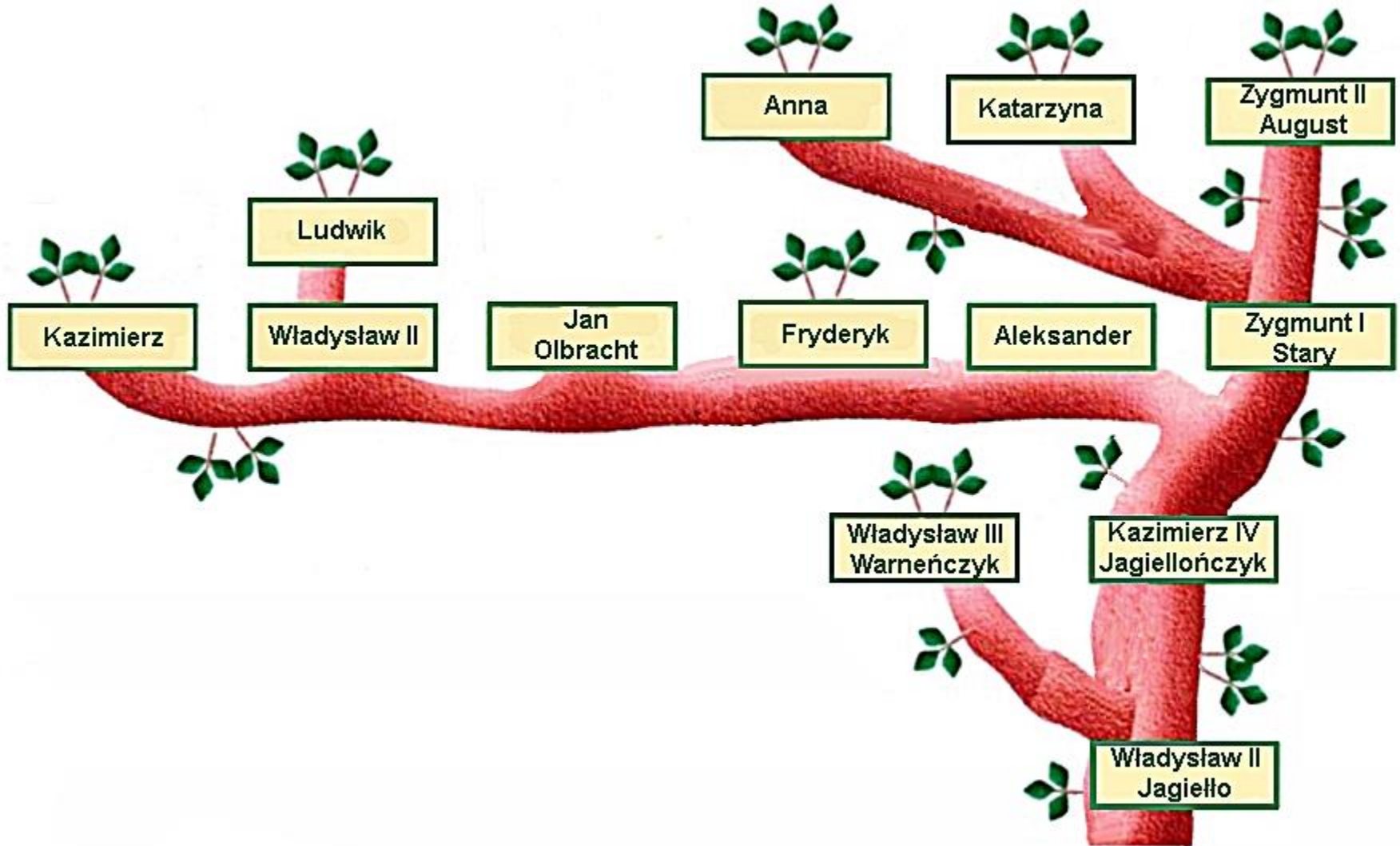

Jagiellonowie u szczytu potęgi

Oś czasu

Dynastia Jagiellonów

Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie

Notatka z lekcji

1. Okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej.
2. Bitwa pod Warną (1444 r.).
3. Panowanie Kazimierza Jagiellończyka.
4. Wojna trzynastoletnia.
5. Drugi pokój toruński i jego postanowienia.
6. Panowanie Jagiellonów w Czechach i na Węgrzech.
7. terminy: Związek Pruski, wojna trzynastoletnia, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, wojska zaciężne, żołąd.
8. postaci historyczne: Władysław III Warneńczyk, Kazimierz Jagiellończyk, Zbigniew Oleśnicki.

Terminy

Prusy Królewskie - kraina historyczna obejmująca średniowieczne Pomorze Gdańskie i ziemię chełmińską. Składały się na nią ziemie, które w wyniku wojny trzynastoletniej i na mocy pokoju toruńskiego 1466 przyłączono do Polski.

Prusy Zakonne - państwo niemieckiego Zakonu Krzyżackiego założone około 1226. Od 1466 dodawano do nazwy człon **w Prusach**, od tego czasu państwo określane jest jako **Prusy Zakonne** lub **Prusy Krzyżackie**.

Związek Pruski - związek rycerstwa większości ziem oraz miast państwa krzyżackiego przeciw władzom zakonnym, zawiązany 14 III 1440 w Kwidzynie.

Wojna trzynastoletnia - stoczona w latach 1454–1466 wojna między państwem zakonu krzyżackiego a Koroną Królestwa Polskiego, zakończona zwycięstwem Królestwa Polskiego i II pokojem toruńskim.

Wojska zaciężne - wojsko zorganizowane systemem zaciągu. Żołnierze służyli z własnym uzbrojeniem i wyposażeniem przez określony czas, w zamian za żołd. Główna forma organizowania wojsk XV–XVIII w.

Żołd - wynagrodzenie, jakie dostawał członek wojska najemnego.

Panowanie Władysława III Warneńczyka (1434-1444)

- Po śmierci Władysława Jagiełły w 1434 r. królem został Władysław III;
 - w imieniu małoletniego króla rządy sprawowała rada opiekuńcza,
 - na rządy ogromny wpływ miał biskup Zbigniew Oleśnicki.
- W 1440 r. Władysław III Warneńczyk został królem Węgier.
- Polska i Węgry zostały połączone unią personalną.
- W 1444 r. Władysław III poległ pod Warną w bitwie z Turkami.

Bitwa pod Warną

Stanisław Chlebowski Śmierć Władysława
Jagiellończyka pod Warną,

Zbigniew Oleśnicki

- Biskup krakowski.
- Ukończył Akademię Krakowską.
- Został pierwszym kardynałem narodowości polskiej.
- Według przekazu Jana Długosza brał udział w bitwie pod Grunwaldem i własną tarczą osłonił Jagiełłę, ratując mu życie.
- Pod koniec życia króla Władysława Jagiełły uzyskał wielki wpływ na politykę państwa, zachowując go aż do początku panowania Kazimierza Jagiellończyka.
- Zmarł 1 kwietnia 1455 r. Został pochowany w Katedrze Wawelskiej.

Zbigniew Oleśnicki według szkicu Jana Matejki

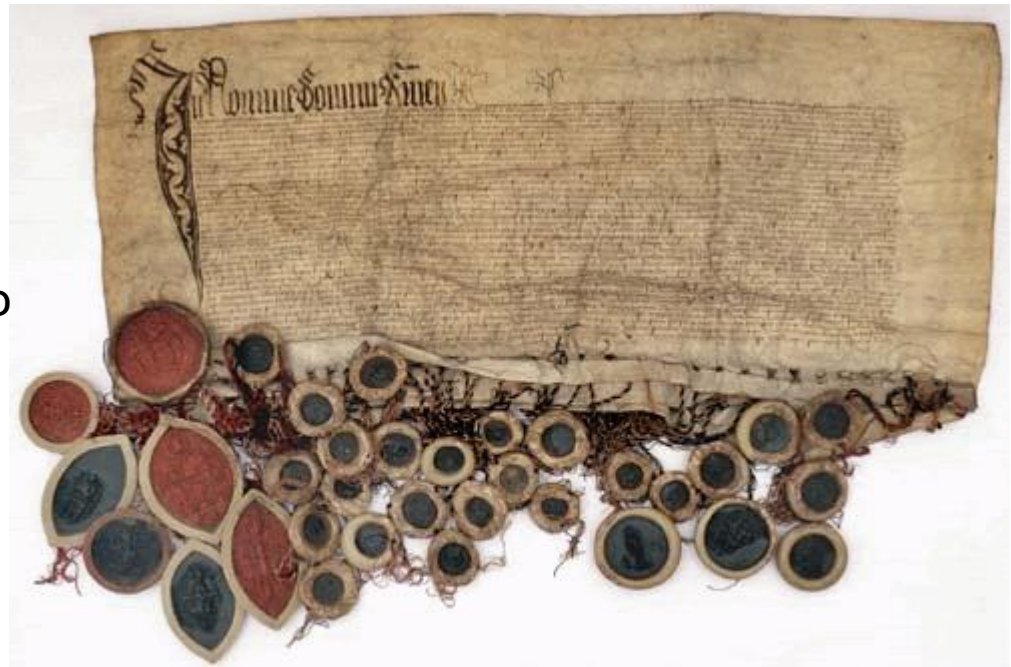
Kazimierz Jagiellończyk

- W 1447 r. na tronie polskim zasiadł Kazimierz Jagiellończyk;
 - osłabił wpływy możnowładców na rządy,
 - umocnił władzę królewską wobec Kościoła.

Związek Pruski

- Gospodarka w państwie zakonnym rozwijała się kosztem poddanych z podbitych terenów, których bezlitośnie wyzyskiwano i ograniczano w prawach.
- Skutkiem takiej polityki Krzyżaków było utworzenie w 1440 roku Związku Pruskiego, skupiającego rycerstwo i mieszczan Prus.
- Bronił on ludność przed uciskiem oraz dążył do poszerzenia praw rycerstwa i mieszczan.
- Członkowie Związku byli prześladowani. Niektórych skazano na śmierć, innych wtrącono do lochów, jeszcze innych wypędzono z państwa.
- W 1454 roku Związek Pruski wywołał powstanie przeciw Krzyżakom.

Przysięga stanów pruskich złożona królowi
Kazimierzowi Jagiellończykowi, Toruń, 15 kwiecień 1454 r.

Wojna trzynastoletnia

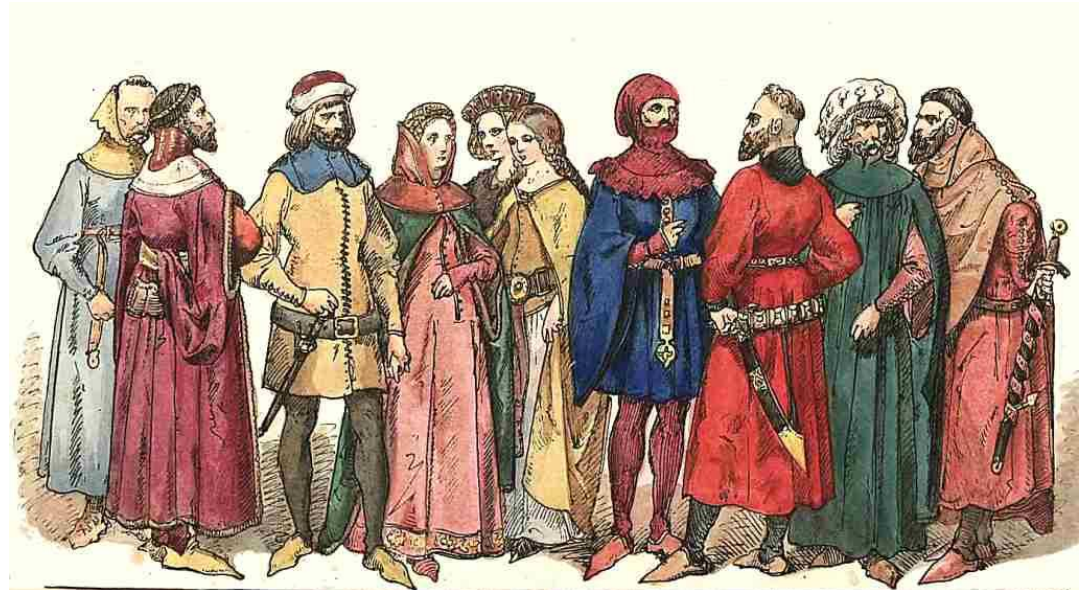
- Kazimierz Jagiellończyk włączył Prusy do Polski – 1454 r.
 - decyzja króla wywołała wojnę z Krzyżakami, która trwała 13 lat
 - wojska polskie poniosły klęskę w bitwie pod Chojnicami – 1454 r.
 - wojska polskie zwyciężyły w bitwie pod Świecinem w 1462 r.
 - polska flota zwyciężyła w bitwie w Zalewie Wiślanym w 1463 r.

W bitwie na Zalewie Wiślanym (Zatoce Świeżej) 15 września 1463 r. flota Związku Pruskiego rozgromiła flotę krzyżacką

Statuty cerekwicko-nieszawskie

- Koncentrację wojsk pospolitego ruszenia zarządzono w Cerkwicy i Nieszawie. Stąd wojsko miało ruszyć na Krzyżaków.
- Zebrana szlachta uchwaliła, że zanim uda się na wojnę, musi otrzymać stosowne przywileje.
- Król Kazimierz Jagiellończyk musiał spełnić żądania szlachty.
- Na mocy tzw. statutów cerekwicko-nieszawskich od 1454 roku nie można było:
 - nakładać na szlachtę nowych podatków.
 - zwoływać pospolitego ruszenia bez wyrażonej na sejmikach ziemskich zgody szlachty.

Szlachta polska
Jan Matejko

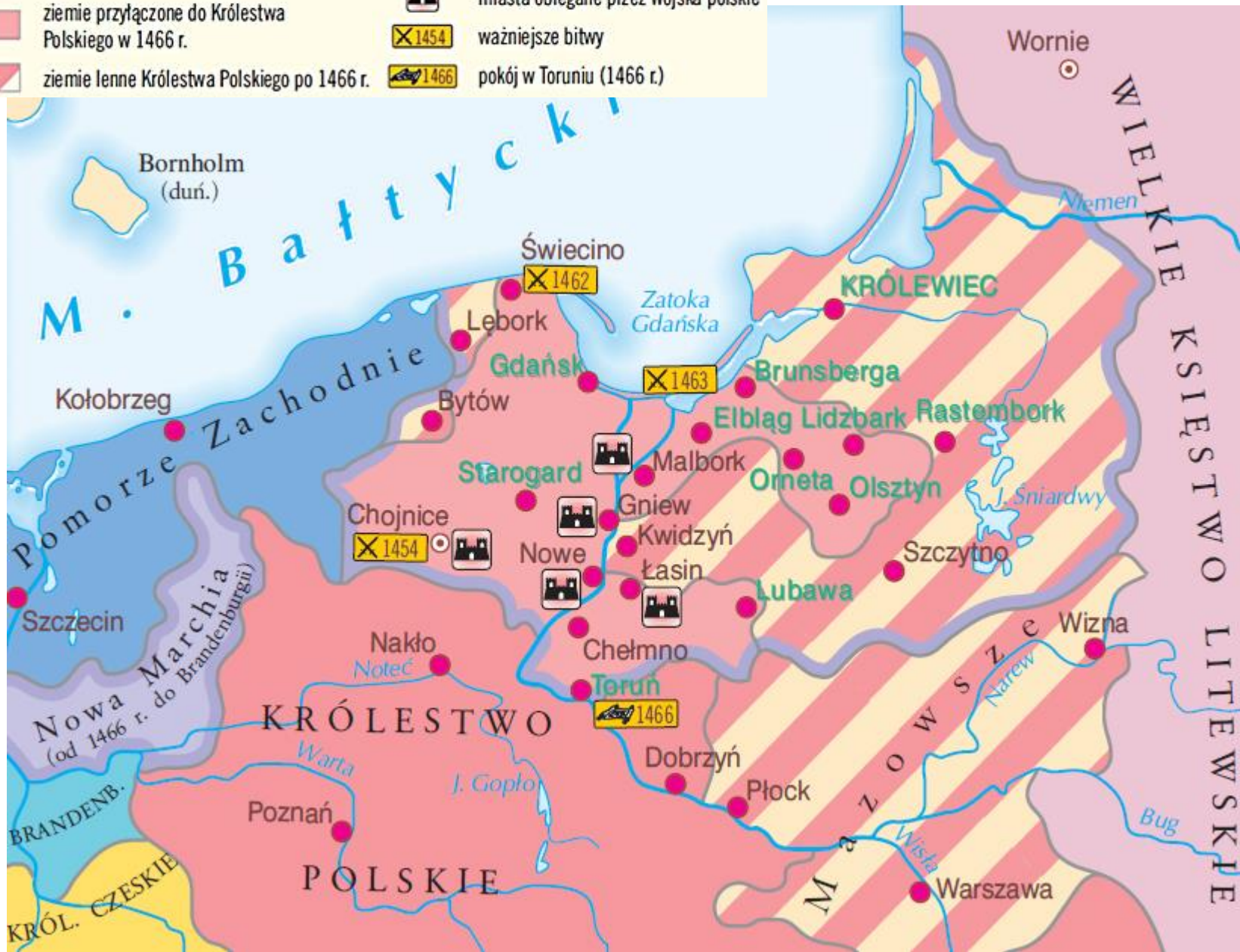
Bitwa pod Chojnicami

- Otrzymawszy od króla przywileje, szlachta ruszyła na Chojnice, oblegane już od dłuższego czasu przez wojsko królewskie.
- Mimo znacznej przewagi liczebnej, Polacy ponieśli w bitwie klęskę.
- Klęska pod Chojnicami wykazała małą skuteczność w walce wojska zebranego w pospolitym ruszeniu.

Bitwa pod Chojnicami w 1454 r.
Obraz Fryderyka Grotemayera

- państwo krzyżackie w 1454 r.
 - Królestwo Polskie w 1454 r.
 - ziemie przyłączone do Królestwa Polskiego w 1466 r.
 - ziemie lenne Królestwa Polskiego po 1466 r.
Toruń miasta oblegane przez wojska polskie ważniejsze bitwy pokój w Toruniu (1466 r.)	ośrodki działalności powstańczej Związku Pruskiego miasta oblegane przez wojska polskie ważniejsze bitwy pokój w Toruniu (1466 r.)

Lata zwycięstw

- Wsparcie finansowe miast pruskich, a szczególnie Gdańska, pozwoliło Kazimierzowi Jagiellończykowi postawić na wojska zaciężne.
- Przełomowym momentem wojny było powierzenie dowództwa Piotrowi Duninowi – podkomorzemu sandomierskiemu, doskonałemu taktykowi i dowódcy.
- Zwerbowani żeglarze blokowali morskie dostawy dla zakonu.
- W 1457 roku najemnicy krzyżaccy, którzy od dłuższego czasu nie otrzymywali wypłaty, odsprzedali Polsce Malbork.
- Od 1462 roku rozpoczęło się pasmo zwycięstw wojsk polskich, m.in. pod Świecinem i na Zalewie Wiślanym.
- Niedługo potem padły ostatnie twierdze krzyżackie na Pomorzu Gdańskim: Stargard i Chojnice.
- Trwające trzynaście lat działania wojenne dobiegły końca.

Drugi pokój toruński w 1466 roku

- Wojnę trzynastoletnią zakończył drugi pokój toruński zawarty w 1466 r.
- Polska otrzymała Pomorze Gdańskie oraz biskupstwo warmińskie.
- Odtąd ziemie te nazywano Prusami Królewskimi.
- Z pozostałej części państwa zakonnego utworzono Prusy Zakonne;
 - Prusy Zakonne były lennem Polski,
 - każdy kolejny wielki mistrz musiał składać hołd lenny królowi,
 - stolica Prus Zakonnych została przeniesiona do Królewca.

Pieczeń Kazimierza Jagiellończyka pod dokumentem zatwierdzającym pokój toruński w 1466 r.

Korona w herbie Gdańska

- W maju 1457 roku w Gdańsku przebywał król Kazimierz Jagiellończyk. Jego pobyt wiązał się z chęcią podziękowania gdańszczanom za zaangażowanie w Wojnę Trzynastoletnią i odebraniem od nich hołdu.
- Spośród wielu przywilejów, jakie król z wdzięczności nadał miastu, było także ukoronowanie herbu. Mieszczanie z dumą i wielkim zadowoleniem odebrali królewską łaskawość, a korona na stałe zagościła na czerwonej tarczy.
- Na pamiątkę wydarzeń związanych z wizytą króla Kazimierza Jagiellończyka, rokrocznie odbywa się na Długim Targu festyn uliczny, przypominający mieszkańcom i turystom o tym doniosłym wydarzeniu. Nieodłącznym elementem święta jest odnowienie koronacji herbu...

Herb Gdańska w Czerwonej Sali Ratusza Głównego Miasta

Elżbieta Rakuszanka* - matką królów

- Elżbieta Rakuszanka - królowa Polski, żona Kazimierza Jagiellończyka, zwana "matką królów". Była córką Alberta Habsburga, księcia Austrii, margrabiego Moraw, króla Niemiec, Czech, Węgier i Chorwacji oraz cesarzówny Elżbiety Luksemburskiej
- Urodziła 13 dzieci, w tym czterech królów, kardynała oraz... świętego
- 10 lutego 1454 roku Elżbieta Rakuszanka poślubiła Kazimierza Jagiellończyka.
- Królowa przeżyła męża o 13 lat. Zmarła w 1505 roku. Została pochowana na Wawelu

*Rakuszanka – Austriaczka. Nazwą Rakusy określano w dawnej Polsce Austrię.

Synowie Kazimierza Jagiellończyka u władzy

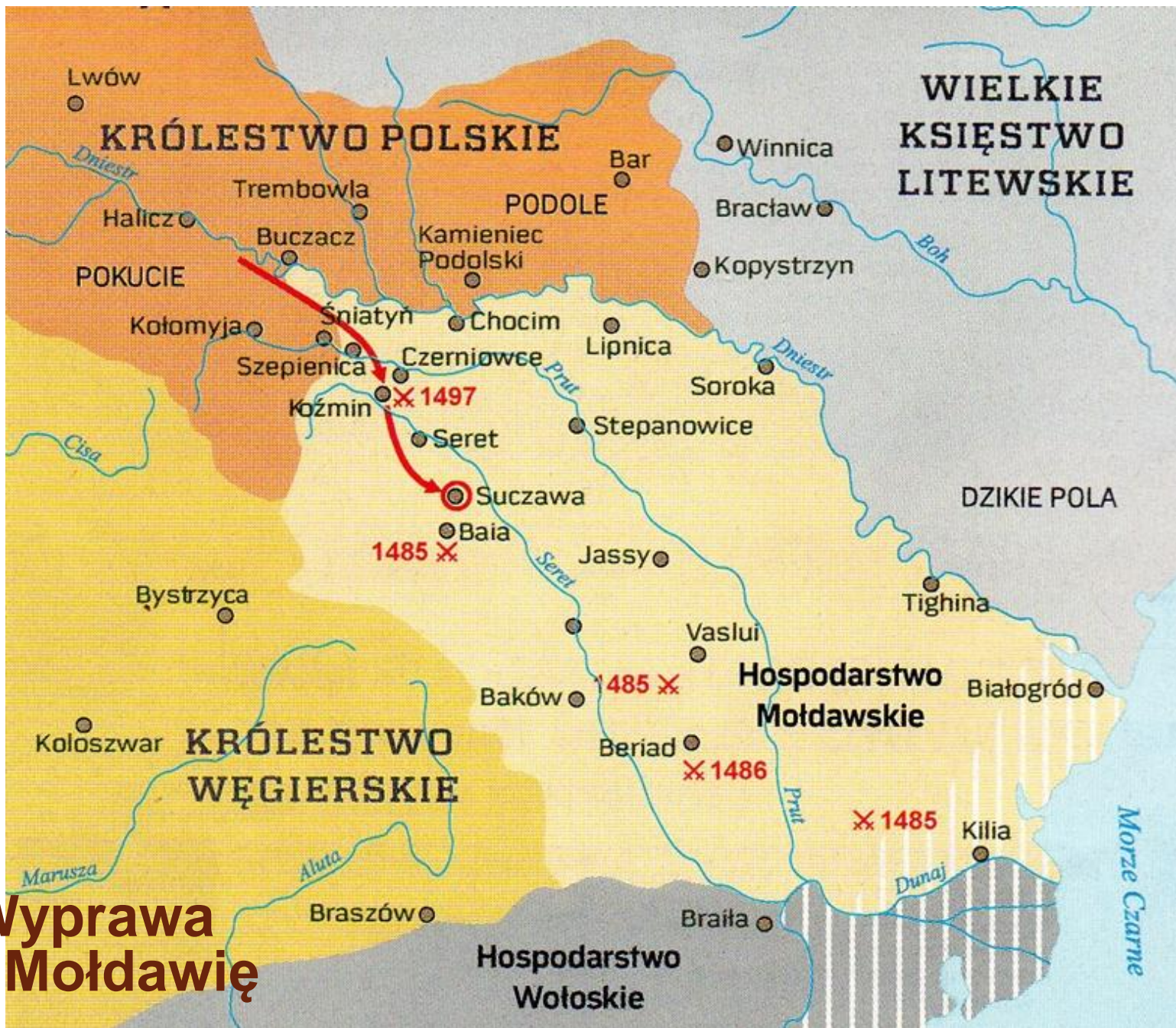
- Władysław Jagiellończyk zasiadł na tronach:
 - Czech w 1471 r
 - Węgier w 1490 r.
- Na tronie polskim w 1492 r. zasiadł Jan Olbracht.
- Na Litwie panował Aleksander.
- Aleksander po śmierci Olbrachta w 1501 r. został również królem Polski.
- Przywrócono w ten sposób polsko-litewską unię personalną..

Jan I Olbracht

- Jan I Olbracht – król Polski w latach 1492–1501.
- Był trzecim synem Kazimierza Jagiellończyka i jego żony Elżbiety Rakuszaneki z Habsburgów.
- Szczególnie interesowała go historia. Początkowo jego wychowaniem zajęła się matka, a w latach 1467 – 1474 opiekunem i nauczycielem Jana Olbrachta był Jan Długosz.
- Jan Olbracht odziedziczył tron polski po ojcu i panował dziewięć lat.
- W 1497 roku król zorganizował wielką wyprawę zbrojną do Mołdawii. Wojna nie przyniosła sukcesu, a najważniejsza bitwa zakończyła się ogromnymi stratami. W Polsce mówiono, że za króla Olbrachta wyginęła szlachta.

Wyprawa na Mołdawię

Zamek strzegący historycznej stolicy Mołdawii. W XV w. dobudowano zewnętrzny pierścień murów, przystosowując go do użycia broni palnej. Nowe umocnienia oparły się wojskom polskim prowadzonym przez króla Jana Olbrachta w 1497 r.

Zamek w Suczawie

ZAPAMIĘTAJ

- Król Kazimierz Jagiellończyk prowadził z zakonem długoletnie wojny.
- W 1454 r., przed bitwą z Krzyżakami pod Chojnicami, Kazimierz Jagiellończyk został zmuszony do nadania szlachcie przywilejów w tzw. statutach cerekwicko-nieszawskich.
- Wojna trzynastoletnia zakończyła się sukcesem Polski i podpisanym w 1466 r. traktatem pokojowym w Toruniu..

POWTÓRZ

- wyjaśnij znaczenie poznanych terminów,
- opisz poznane postaci: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka,
- przedstaw okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej
- opisz okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka
- scharakteryzuj rządy Kazimierza Jagiellończyka
- wyjaśnij dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego
- opisz przebieg wojny trzynastoletniej
- przedstaw postanowienia II pokoju toruńskiego
- umiejsców na osi czasu daty: 1444 rok, 1454 rok i 1466 rok

Ćwiczenie

Proszę przeczytać tekst z podręcznika - „Czasy świetności Jagiellonów” str. 216 – 221.

Ćwiczenia sprawdzające (slajd 25) wykonujecie jako podsumowanie lekcji. Proszę o zastanowienie się nad treścią zadań i postawionych problemów.

Zagadnienia te opracowujecie ustnie.

Temat oraz notatkę wpisujemy do zeszytu.

Przypominam, że prezentacje umieszczone są na nowej stronie szkoły.

<http://sp77.edu.gdansk.pl> zakładka ZDALNE LEKCJE